

METODOLOGIJA KRŠĆANSKOG NAVJEŠTANJA MLADIMA U ODGOJNO-PASTORALNOM PROCESU

Ivan Marjanović

U V O D

Ove misli žele biti jednostavan radni instrument koji želi proizvesti reakciju. One su početak a ne zaključak jednog opširnog i složenog istraživanja, kao što je nacrt (itinerarij) vjere o kojem se još nije dovoljno razmišljalo.

Na ovim stranicama namjerno će biti naglašena katehetska dimenzija, ne samo zbog praktičnih motiva okretnosti u naviještanju nego prije svega jer je ona objektivno najvažnija i danas nabitnija.

Naravno je da jedan specifično katehetski govor ima puni smisao samo ako je smješten u širi kontest pastorala i kršćanski inspiriranog odgoja, koji obuhvaća sveukupni proces ljudske i kršćanske formacije predadolescenata, adolescenata i mladih. Ovdje se posebno želi terminu kateheza pridržati uže i preciznije značenje, jer opteretiti katehetsku funkciju čitavim pastoralnim i kršćansko-odgojnim zalaganjem krije u sebi opasnost i rađa zbrku. U svakom slučaju, razlikovati ne znači razdvajati, a posebno na razini prakse treba postići punu i dosljednu integraciju.

Katehetska sinteza predložena na ovim stranicama podrazumijeva posebnu analizu pred-

adolescenata, adolescenata i mladih s psihološkog i sociološkog stajališta. Podrazumijeva također određeno pedagoško usmjerenje. I na kraju podrazumijeva precizna teološka i pastoralna opredjeljenja. Ova tri elementa čine se vrlo raširena i prihvaćena u salezijanskoj publicistici i odgojnoj praksi (koja to doriče i opravdava). Doprinos onih koji se opredijele raditi s ovim instrumentarijem mogao bi biti dvostruk:

- popraviti, upotpuniti, doreći specifično katehetski vid;
- razviti uz ovaj vid čitav niz indikacija što se odnose na svečano-liturgijsku, grupno-zajedničarsku i operativno-moralnu dimenziju.

Prikaz ima tri dijela:

- prvi uvodi u opću problematiku nacrta;
- drugi promatra dob predadolescencije;
- treći je posvećen adolescenciji i mladosti.

1. POTREBA NACRTA NAVJEŠTAJA VJERE PREMA DOBI I SITUACIJI

1.1. POČETAK S JOSEPHOM COLOMBOM

Želim početi ovo razmišljanje o nacrtu kršćanskog dozrijevanja citiranjem Josepha Colom-

ba, velikog, nedavno preminulog francuskog kateheta. Bit će to počast istraživaču katehetskih i pastoralnih problema koji se prije i više nego bilo tko drugi inteligentno i hrabro zauzeo za prilagođivanje kršćanskog navještaja naslovnici.¹

Zbog ove svoje nove senzibilnosti i zbog originalnosti svojih pogleda s obzirom na progresivnu katehezu, Colomb je puno trpio. Što je on podržavao pedesetih godina, bit će prihvaćeno od crkvenog učiteljstva sedamdesetih godina. Bio je preteča, utirač novih puteva, iako, što je naravno, nije uvijek mogao biti potpuno uvjerljiv i nedohvatljiv kritici. Vrlo blizu Colombovoj liniji nalazi se katehetski napor Salezijanske škole, koja je uvijek posvećivala veliku pažnju naslovnici posredovanjem humanističkih znanosti. Colomb nas ovdje zanima jer izražava u malo riječi s velikom lucidnošću opravdanje, narav i temeljna usmjerenja osjetljivog posla prilagođavanja kršćanskog navještaja raznim situacijama naslovnika.

Colomb smjera neposredno na katehetsko područje, ali ono što kaže može se međutim lako primijeniti na širi kontekst pastora i kršćanskog odgoja. Piše, dakle, u jednom svom komentaru na Opći katehetski direktorij (OKD) (usp. Directorie Catéchétique général, dodatak 45. broju „Catéchèse”, listopad 1971, str. 171–172):

a) Treba znati da u navještaju spasenja postoji određena hijerarhija istina (usp. UR, br. 11); Crkva ju je priznala svaki put kad je izradila simbole i sinteze istina vjere. OKD u brojevima 40–42 ispravno predlaže bitnu jezgru vjere na kojoj se temelje druge vjerske istine.

b) Uvijek je bila priznata potreba napretka od podrazumijevajućeg prema izričitom. Sveti je Toma Akvinski govorio da prve istine vjere „credibilia” sadrže u biti sve druge (usp. II-a, II-ae, q.1, a.6). Naviještajući ove istine navještata se *potpuno*, a ne *djelomično*, iako *uključivo*, sva poruka, izuzevši naknadno doricanje ovog općeg navještaja (poruke), sukladno mogućnostima izricanja uvjetovanim duhovnim rastom svakog pojedinca (usp. II-a, II-ae, q.2, a.6) prema razvoju „duhova” i prema odgovornostima u Crkvi (usp. „pro suo captu” 854. kanona, br. 3 CIC o dužnoj pouci glede pričesti).

c) Treba imati na umu da kateheza nema samo teoretsku ili čisto spoznajnu svrhu. Stoga je važno da ono što se naučava dječaka ili adolescenta bude korisno za kršćanski život, tj. treba se moći danas živjeti. Nije normalno odmah *izreći* ono što se ne može odmah razumjeti i stoga živjeti. Svrha je kateheze predstaviti poruku *cjelovito*, ali u smislu gore označenom i na način da stvarno bude prenesena i življena.

1.2. MOTIVACIJA PRILAGODBE NAVJEŠTAJA NASLOVNICIMA

Već je odavno priznata i jasno izrečena i u službenim dokumentima (prije svega OKD, br. 32, 37–38) potreba da se u katehetskom i još šire u pastoralnom i odgojno-kršćanskom djelovanju vodi računa o psihološkim i društveno-kulturnim uvjetima naslovnika.

Katehetsko-pastoralni čin treba se prilagoditi raznim sredinama, shvaćanjima i raspoloženjima s obzirom na vjeru naslovnika, te se mora priviknuti na poseban sklop ovih odrednica u različitoj dobi (usp. OKD, 5.dio, br. 77–97). Čini se da ova potreba nije motivirana jednostavnim pedagoško-didaktičkim razlozima; rađa se još dublje iz činjenice da je kateheza u isto vrijeme božanska i ljudska stvarnost, riječ Božja i riječ čovjekova, riječ Božja izražena čovjekovim riječima i još više riječ Božja utjelovljena u iskustvu ljudi koji ulaze u životni dijalog s njom kao sveukupnim odgovorom na pitanje koje zahvaća čovjeka u dubini i cjelokupnosti njegova bića. To isto izražava OKD (br. 70–76) o metodi kateheze. Njezina prvotna oznaka jest to da bude vjerna Bogu i vjerna čovjeku pomoću jedinstvene vjernosti koja nalazi svoj najdublji temelj i izraz u utjelovljenju Božje riječi. Kateheza (kao i pastoral i kršćanski odgoj) treba stoga biti progresivna, to jest prilagođena čovjekovu razvoju (usp. OKD, br. 78). Ova prilagodba Božje riječi priopćene preko kateheze (ili opće kršćansko iskustvo priopće-

¹ Pristup sintezi ovog pionirskog rada omogućen je čitateljstvu hrvatskog govornog područja našim prijevodom: Joseph COLOMB, Kateheza životnih dobi, Zagreb, KSC, 1981, (2. izd.)

no preko pastoralna i odgoja) nije jednostavno kvantitativnog karaktera (sažetak teologije ili suženje kršćanskog plana života na neke njegove momente); već je također kvalitativnog karaktera, jer se radi o originalnom izričaju, za određenu dob i situaciju, čitave kršćanske poruke, čitavog kršćanskog iskustva bez sužavanja ili izdaje. Činjenica da ne postoji potpun izričaj katehetskog govora ne priječi da on bude u svojoj pravoj i bitnoj cjelokupnosti.

Tako se napor prilagodbe očituje teškim ali nužnim i ujedno mogućim. Težak je doista napor da se ne izda kršćanska poruka, dok se prilagođuje zahtjevima raznih kategorija i pojedinih naslovnika.

Ali prilagodba postaje *nužna*, jer inače riječ, poziv i život Božji ne bivaju priopćeni.

Jamstvo *mogućnosti* jest ono što se ostvari u Isusu Kristu, čovjeku koji je bez zatajenja objavio ljudima svoga vremena plan Očev i samog Oca.

Ovaj posao prilagodbe, započet Biblijom, učiteljstvom i teologijom, postaje specifičan zadatak katehetske i pastoralne teologije i nalazi svoju konkretnu primjenu u katehetskoj, pastoralnoj i kršćansko-odgojnoj akciji.

1.4. ZNAČENJE I PRAKTIČNA ULOGA OPĆIH NACRTA PREMA DOBI

Pokušaj iznesen na ovim stranicama ima svrhu predložiti temeljne crte nacrtu dozrijevanja u vjeri koji obuhvaća razdoblje od predadolescencije do mladosti. Oko ovog pokušaja odmah se javljaju, što je naravno, temeljna pitanja o njegovoj mogućnosti, opravdanosti i korisnosti. Naravno je da u konkretnosti pastoralne prakse i crkvenog iskustva postoje i trebaju postojati *mnogi nacrti*, već prema potrebama svake grupe ili dapače pojedinih osoba. Međutim, u konačnici ima smisla označiti i predložiti jedan *opći nacrt*, za određenu dob života, ako mu se dobro razjasni uloga. Treba biti shvaćen kao glavni, dosljedan, motiviran nacrt, takav da može postati uporište za katehetsko djelovanje. To je zapravo interpretativni model, sredstvo za uspoređivanje, primjer za provjeru pojedinačnih nacrtu.

Treba znati da svatko od nas u konkretnoj studije

akciji slijedi jedan svoj (makar implicitni) nacrt: to je nešto bez čega se ne može. Doista, svaki se pastoralni radnik poziva na određene doktrinalne sadržaje (opredjeljenja i teološke sinteze), a ne na druge, na određenu antropološku sliku (pogled na čovjeka i na njegovu realizaciju), a ne na drugu, na određene metodološke izbore, a ne na druge. Dapače, kad se negira da se ima jedna metoda, da se slijedi određeni nacrt, upravo se tada ima jedan s vrlo pogibeljnim karakteristikama, jer je vrlo krut (iako se može na prvi pogled činiti obratno; nije dovoljno motiviran, nekontroliran je i ne da se kontrolirati (stoga izmiče, emotivan je, individualističan, proizvoljan i mješovit). Ponuda jednog općeg, jedinstvenog nacrtu može dakle biti:

- važan poticaj samokritici (otkriće vlastitih pogrešaka, granica...);
- vrlo koristan test kreativnosti (otkriće daljnjih osobnih mogućnosti);
- potvrda vlastite intuicije;
- obogaćenje vlastite osobne postavke;
- konkretna mogućnost dijaloga s drugim i stoga djelotvorno sredstvo pastoralne koordinacije (zajednička usmjerenja, baza za uspoređivanje i razmjenu informacija s vlastitim iskustvima).

2. NACRTI ZA PREDADOLESCENTE

Ovdje se predlažu temeljni ciljevi kateheze i pastoralna za predadolescente. Na kraju će biti ponuđen organski slijed tema koje treba razvijati u katehezi.

2.1. DUBLJE I MOTIVIRANIJE POSVIJESTITI LJUDSKU I KRŠĆANSKU STVARNOST

Riječ je o (ponovnom) otkriću, na nov i osoban način kojim predadolescent sve više dorasta, svijesti o sebi, o drugima i o svijetu u

2 Na psihološkom planu važan je faktor „desatelizacija” (D.P. AUSUBEL), dok je na široj društveno-kulturnoj razini od najveće važnosti proces socijalizacije.

kojem Bog djeluje. Koliko je to moguće, ovo posvješćenje treba biti ne samo individualno već i zajedničarsko; treba voditi otkriću zajednice i biti podržavano svjedočenjem zajednice. Predadolescent mora razumjeti da njegov život polazi od zajedništva, govora zajednice, drugih, socijalizacije. Ljudski se život smješta u širok kontekst u kojem su prisutne božanske i ljudske osobe, i prema tome individualni se plan može ostvariti samo ako se bude poštivala ova stvarnost. Taj vid treba odmah naglasiti jer je od kapitalne važnosti za slijedeću dob.

Tipično iskustvo predadolescencije jest početak prijelaza od vrednota primljenih u obitelji i užem krugu prema osobnim izborima koji, zbog prisutnog procesa dekristijanizacije, mogu biti u suprotnosti s dotad življenom kulturom.⁷ Odatle potreba da se u vlastitoj religioznoj sintezi upotpune kršćanske vrednote prisutne (katkad samo uključno) u onom svijetu koji predadolescent otkriva s entuzijazmom i osjeća kao svoj.

U duhu dijaloga između Crkve i svijeta kateheza će radije naglašavati ono što povezuje, nego ono što razdvaja, kontinuitet više nego suprotnost. Potruditi će se ujedno da se shvati specifično mjesto i poslanje Crkve u svijetu (Crkva kao znak i sredstvo ostvarenja kraljevstva Božjeg).

Naglašavanje sličnosti između Crkve i svijeta ipak ne smije spriječiti realističko gledanje na grijeh i zlo u svijetu, što je posebno povezano s „otkrićem” vlastitih nedostataka, zla oko nas, patnje i muke Kristove. Polazeći od tih razmišljanja, moguće je započeti posvješćenje duboke stvarnosti kršćanskog spasenja.

2.2. ZAPOČETI KRITIČKU REVIZIJU VREDNOTA I OSOBNIH IZBORA

Razvijajući i upotpunjujući prethodnu točku, iako je istina da kateheza teži upotpunjenju vjere i života, treba posvetiti veliku pažnju s kojim se životnim vrednotama upotpunjuje kršćanski pogled. Život, kakav se danas stvarno odvija u našem društvu, često nije u skladu s vjerom. Treba stoga predmete koje on prenosi podvrći kritičkom sudu u svjetlu vjere.

Treba, dakle, pomoći predadolescentu da

zauzme kritički stav prema društvenom životu, da presudi je li na liniji kontinuiteta s vjerom, tako da može ostvariti upotpunjenje na razini istine, a ne na razini lagodne prilagodbe.

Kršćanski se izbor predstavlja kao poziv, (iako) pouzdan i utemeljen, prijedlog koji podrazumijeva osobnu odluku. Nitko ne postaje kršćanin niti kao takav raste ako to ne želi slobodno i čvrsto.

Predadolescent treba biti svjestan da može izabrati, da nije predodređen, ni po krštenju ni po drugim primljenim sakramentima; oni imaju vrijednost samo ako on izrazi pristanak, pristanak koji će poslije ponoviti i uvijek dublje obnavljati tokom čitavog života.

2.3. IZVRŠITI PRVU SISTEMATIZACIJU RELIGIOZNIH SPOZNAJA

Intelektualni razvoj omogućuje predadolescentu ne samo proširenje religioznih spoznaja nego i njihovu prvu sistematizaciju. Kršćanske istine epizodički izražene u djetinjstvu mogu se sada ponovno sagledati i međusobno povezati.

Najtipičnije iskustvo sistematizacije adolescenta i mladića počinje se oblikovati u predadolescenciji. Još se ne osjeća izričito kao potreba, ali pruža mogućnost i raspoloživost da se prihvati prva sistematizacija, koja će kasnije biti vrlo korisna kao baza za daljni proces pounutrašnje vrednote i podlaganja nekih od njih središnjim važnijim vrednotama.

Ova prva sistematizacija jest korak naprijed u organskom prezentiranju kršćanskog otajstva, bezuvjetna pretpostavka za oblikovanje mentaliteta vjere koji je bitno jedinstven. Ali u predadolescenciji se nameće, više nego u bilo kojoj drugoj dobi, tip sinteza uređen oko živog, dobro asimiliranog i djelotvornog središta. Predadolescent ima potrebu za živim modelima. Više nego ikad treba se sjetiti da je živo središte vjere Isus Krist. Može se stoga početi od Krista prisutnog u svim aktivnostima svijeta prirodnim, kulturnim, povijesnim) i Crkve (svećeništvo, Pismo, euharistija...), da bi se zatim uspelo Kristu povijesnom. Može se početi i od temeljitog predstavljanja i otkrivanja (također geografsko-prostornog) evanđeoskog Krista, kao povijesne stvarnosti povijesne oso-

be (predloživši prvu apologetsku bazu) sa svojim riječima i činima, bogate ljudskim osjećajima i božanskim djelovanjem, naviještene i pripremljene u izabranom narodu, da bi se zatim stiglo Kristu prisutnom i djelotvornom u suvremenoj svagdašnjici, dakle evanđeoskom Kristu u kojem se sažima povijest.

U ovoj se katehezi preuzima, razjašnjuje i motivira tipična problematika ove dobi, da bi se vjerom rasvijetlio život i olakšala integracija vjere i života. Između tih problema može se naglasiti, na primjer:

- fenomen puberteta, seksualnosti, prijateljstva;
- nov način osjećanja i življenja odnosa s roditeljima, odgojiteljima, odraslima;
- korištenje slobodnog vremena;
- nade i tjeskobe današnjeg svijeta (napredak, osvajanje prostora, problemi mira, pravde i slobode...);
- izbor zvanja i zanimanja.

Konačno, ako je predadolescencija nemirna, nesigurna dob, često sklona malodušnosti, zbog otkrića grijeha i slabosti i ujedno zbog otkrića vlastite odgovornosti i velikih želja srca, potrebno je da kateheza pomogne predadolescentima da steknu povjerenje u život koji se otvara pred njima. Preko raznovrsnih iskustava treba potpuno stvarati uvjerenje da vrijedi biti kršćanin. Kršćanski život nije samo ljudski lijep život. Naravno, zahtijeva se odvažnost i poštivanje preciznih zakona duhovne borbe. Ima i padova; oni zapravo tvore sporednu stvarnost ako ostane odvažnost da se nastavi s borbom, vjera i molitva.

2.4. IZGRAĐIVATI MORALNU SVIJEST I ZAUZETI SE U DOSLJEDNOM I ODGOVORNOM PONAŠANJU

U godinama predadolescencije započinjamo značajno se razvija prijelaz prema autonomnom moralu, prema svjesnoj odgovornosti i prema umanjenju magičnih animističkih oznaka.³ Kateheza pomaže predadolescentu da nadvlada moralizam i legalizam, pokazujući mu kako se religija ne svodi na sredstvo za razrješenje moralnih problema i da je vrhovni zakon krš-

ćanina Isus Krist. Stoga se i sama vjernost zapovijedima promatra kao nasljedovanje osobe, a ne kao obdržavanje pravila.

Kršćaninov novi život izvire iz krštenja i nalazi svog vođu u Isusu Kristu prisutnom u svijesti po svom Duhu. Umjesto da se gubi u kazuistici, moralna kateheza treba težiti opredjeljenju za Krista kao modelu života za koji se odlučuje posredovanjem drugih živih modela kršćanskog ponašanja i po jednom ispravnom vrednovanju važnosti temeljnih raspoloženja koja dominiraju čitavim životom.

U tom svjetlu treba promatrati teme slobode i osobne odgovornosti na koju je predadolescent osjetljiv posebno pred kraj predadolescencije. Osim toga moralna kateheza treba biti izložena u pozitivnom vidu da bi mogla preuzeti osloboditeljsku ulogu s obzirom na strahove, sumnje, nesigurnosti i unutarnje napetosti ove dobi.

Oblikovanje moralno-religioznog smisla života treba se zatim izraziti u početnom razmišljanju i usmjerenju zvanja. U mnogim mjestima ne mali broj predadolescenta ulazi pod kraj ove dobi u radni odnos, dok drugi započinju specifične grane studija. Kateheza ih treba pripremiti za ta prva profesionalna usmjerenja, predstavljajući ta zanimanja ne kao ponižavajuću prisilu, nego kao životni plan, preuzimanje vlastite odgovornosti u svijetu, savez s Bogom i suradnju s njim u izgradnji njegova kraljevstva mira, slobode, djelotvorne pravde.

2.5. POOSOBITI LITURGIJSKO SUDJELOVANJE I MOLITVENI ŽIVOT

U prethodnoj dobi i na početku predadolescencije predadolescent se nalazi u sretnom vremenu za liturgijsko sudjelovanje i stjecanje vrlo dubokog i osobnog smisla molitve. Još uvijek uživa određenu psihičku stabilnost, što ga drži u posebno povlaštenom ozračju; produbljuje pojam Boga, koji se sada javlja kao osobni „Ti” s kojim može ući u dijalog, osje-

³ Usp. G.C. MILANESI – M. ALETTI, Psihologija religije, Torino – Leumann, LDC, 1977, (3. izd.), posebno str. 137–177. Korisno je također prisjetiti se razvoja „moralnih stadija” prema J. PIAGETU i L. KOHLBERGU.

ća također potrebu da se obrati višem Biću koje bi mu pružilo zaštitu i povjerenje. Kasnije poteškoće moralnog tipa i drugi osobni i društveni čimbenici vode k napuštanju religiozne prakse i molitveni stav čine problematičnim. Kateheza u predadolescenciji treba se prije svega zauzeti za nadvladavanje ritualnih i magičnih oblika molitve i sudjelovanja u sakramentima te dati molitvi stvaran i određeni sadržaj.

Konkretno, treba naći mjesta za spontanu molitvu, svjesno produbljenje molitvenih formula već naučenih napamet ili prakticiranih u liturgiji, iskustvo meditirane molitve nad stranicama Evanđelja ili drugim biblijskim knjigama. Sve to treba biti ostvareno u temeljnom kontestu kateheze, to jest onom u kojem se zbiva prava integracija vjere i života, po kojoj je osobni odnos s Bogom otvoreni razgovor s njim, trajno uronjen u događaje, u neprekidnom dijalogu sa životom.

2.6. POTPUNIJE SE UKLJUČITI U ŽIVOT CRKVE

Kao što smo već napomenuli, predadolescent živi u odlučujućoj fazi s obzirom na svoju pripadnost Crkvi. Dok se za predadolescenta osjećaj pripadnosti iscrpljuje gotovo isključivo u osjećaju pripadnosti obiteljskoj jezgri, u predadolescentu se događa složeni fenomen u kojem su na djelu slijedeći čimbenici:

– *prekid psihološke ovisnosti o obitelji*, danas posebno odbijanjem obitelji zbog nedosljednosti što je predadolescent uviđa između vrednota što mu ih predlaže i onih što ih utjelovljuje;

– pomak s egocentrizma prema *sociocentrizmu* (s 12 godina ovaj je fenomen već dovoljno određen);

– *objektivizacija osjećaja pripadnosti Crkvi*; u vezi s dozrijevanjem pojma vremena (može razumjeti povijest Crkve) i prostora (shvaćanjem univerzalnosti) predadolescent postaje sposoban *shvatiti Crkvu kao takvu* (bez posredovanja obitelji), u njenom povijesnom nastanku, aktualnoj strukturi i zadaći koju ima danas u svijetu;

– dok se predadolescent otvara Crkvi,

istovremeno se suobličuje društvu i svijetu. Ovo otvaranje svijetu (pluralističkom i sekulariziranom) vodi predadolescenta *otkriću drugih sustava vrijednosti*, drugih shema ponašanja koje nisu uvijek predložene od Crkve i od drugih s psihološkog stajališta jednako zadovoljavajućih činbenika. Zbog toga može nastati *konflikt pripadnosti*, može izbiti istovremeno i drugi tip konflikata, onaj između osobne i institucionalizirane religije.

Glavni problem katehetskog pastora u predadolescenciji čini se da je ovaj: pomiriti pripadnost Crkvi i svijetu, bilo na razini shvaćanja i mentaliteta (Crkva znak i sredstvo spasenja za svijet), bilo na razini ponašanja (ne geto, već otvorena zajednica).

2.7. NAUČITI DJELOVATI KAO „CRKVA U SVIJETU“ I „CRKVA ZA SVIJET“

Već u dobi predadolescencije kateheza treba pomoći da se nadvlada dvostruka opasnost: separatizam (biti razdvojeno Crkva i svijet, s dvije mjere, dva zakona, dvije perspektive, često radikalno oprečne) i integrizam (monopol istine, želja da se svemu sudi, stavljanje oznake kršćanstva na svaku stvar). Kateheza teži da se predadolescent uključi u život svijeta (obitelj, grupa, škola, slobodno vrijeme) sa sviješću da čini Crkvu, to jest ne na bilo kakav nezainteresiran način, već sa željom da ostvari spasenje, što znači: s ljubavlju, pažnjom, otvorenosću, utjelovljenjem, vjernošću, sporazumijevanjem.

Za predadolescenta je ovo posvješćenje sastavni dio postupnog otkrića vlastitog zvanja i vlastite uloge u svijetu. Razvija se malo po malo kako iskusuje vrednote, predložene preko života grupe, karitativne djelatnosti, apostolske zauzetosti i liturgijskog života.

2.8. POSPJEŠIVATI KATEHEZU KOJA PROMIČE PRIPADNOST I SUDJELOVANJE

Znamo da je u predadolescenciji više-manje prividan gubitak vjere često povezan s lomom s Crkvom: napuštajući katehetsku zajednicu, napušta se i Crkva, ako se nisu oblikovale druge veze pripadnosti. Stoga je nužno, između

ostalog, da se kateheza nastavi u zajednici; važno je da predadolescenti zajednički traže smisao i ostvarenje kršćanskog života. Istina je da su grupe nestabilne; ipak je od kapitalne važnosti da se predadolescent ne osjeti sam, već da nađe u grupi motiv i izvor sigurnosti. Razmišljati zajedno o činjenicama života, diviti se zajedno kršćanima „uzorima” stvara malo po malo onaj „mi kršćani”, što ulijeva sigurnost i odvažnost. Iz ovoga što je dosad rečeno čini se da možemo doći do jednostavnog i djelotvornog zaključka: čitav pastoralni i katehetski rad s predadolescentima može se temeljiti na *pripadnosti i sudjelovanju* u životu Crkve, i preko nje, na pripadnosti i sudjelovanju u životu svijeta. To uključuje promicanje novog osjećaja *pripadnosti* (koji se ne protivi činjenici „desatelizacije” već je nadopunjuje) *obitelji* (koja sama postaje grupa, Crkva, otvorena svijetu) i *grupi* (školskoj, rekreativnoj, kulturnoj, religioznoj).

Preko ove pripadnosti postaje stvorena i učinkovita pripadnost Crkvi koja se u njima „lokalizira”. Otajstvo Krista biva tako predstavljeno (ili „otkriveno”) predadolescentima, počevši od otkrića otajstva Crkve, osoba u kojima Krist živi i djeluje. To omogućuje:

– početno oživotvorenje religiozne „informacije”: božanske Osobe su preko Crkve kao kvasca djelatno prisutne u životu svijeta;

– motivaciju (prikladnu njihovoj dobi) religiozne prakse (sve više neovisne o sociološkim motivacijama), života grupe i obitelji, nove uloge u svijetu i proširenje interesa;

– pripremu interiorizacije i socijalizacije što će se izvršiti u sljedećoj dobi (a u ovoj se započinje posebno tretiranjem problema života);

– nastavak i produbljenje sakramentalne inicijacije;

– pospješenje u dozrijevanju da se stane sam na svoje noge (sukladno dobi) u obitelji, u društvu, u Crkvi (što se podudara s predadolescentovom potrebom da bude neovisan, ne parazit, i u isto vrijeme da ima potporu, afektivnu i direktnu podršku).

2.9. ORGANSKI SLIJED TEMA

– *Idealno polazište* za katehetski nacrt studije

u predadolescenciji, čini se, *jest izravno promatranje iskustva rasta*, što nosi sa sobom nova otvaranja na razini društvenih odnosa i približavanje velikim problemima života. Drugim riječima, analiza njegova svagdanjeg iskustva rasta, njegovih odnosa s drugima, njegova načina promatranja svijeta i povijesti omogućuje da se u predadolescentu oblikuju pitanja o smislu života: pitanja koja načinju izričito religioznu problematiku.

– *Čovjekova religioznost* i njezina konkretizacija u pozitivnim religijama pokazuje se kao *odgovor na najdublja, zadnja pitanja čovjeka*, koja je i predadolescent sposoban shvatiti u konkretnosti svog života.

– Za predadolescente koji žive u kulturnom ozračju prožetom kršćanstvom, *religiozni odgovor* na probleme života i povijesti prirodno se *utjelovljuje u kršćansku religiju*. Nju su predadolescenti neposredno iskusili i dalje je iskusi-ju, ili barem imaju pred očima vidljive znakove njezine prisutnosti.

– Promatranje ovih znakova odgovara predadolescentovoj *potrebi za konkretnošću*; upućuje ga na kritičko čitanje složene i mnogovrsne crkvene stvarnosti, promiče motiviranu potvrdu crkvenoj pripadnosti.

– Naglašena sposobnost predadolescenta da ostvare *prijelaz od epizodičnosti k određenoj sistematičnosti* u religiozno-kršćanskom govoru omogućuje organsku refleksiju, koja polazi od početka hebrejsko-kršćanske religiozne stvarnosti, da bi dosegla kompletnu, dosljednu i motiviranu viziju, koliko je to moguće, u predadolescentovoj dobi.

– Senzibilnost, interesi, egzistencijalna situacija, kritička sposobnost, još uvijek ograničena početkom predadolescencije, čini se, ne preporučuju široku obradu starozavjetne povijesti spasenja. Sve usmjeruje da se veća pažnja posvećuje *konkretnoj osobi Isusa Krista*.

Stari savez, započetak Abrahamom, treba promatrati kao dozrijevanje pitanja o općem spasenju, kao sve jasnije i pročišćenije očekivanje Mesije. Riječ je, dakle, o *kristološkom čitanju Starog saveza*, onakvom kako su to uostalom činili prvi kršćani. Detaljniji studij Starog saveza čini se prikladnim tek nekoliko godina kasnije, u mladosti.

– Lik Isusa Krista može se predstaviti prema jednom od sinoptičkih evanđelja. U tom poslu, iako u egzegetskoj ispravnosti i poštivanju metodologije u pristupu jednom antiknom dokumentu, najveća zaokupljenost treba biti kako *staviti u istinski dijalog predadolescenta i evanđeosku poruku*. No zbog toga čitanje ne treba osiromašiti; moguće je doista uskladiti srce evanđeoske poruke sa živim iskustvom predadolescenta. To će se ostvariti pažljivim procesom izricanja i dozrijevanja predadolescentovih vlastitih pitanja i vjernim „prijevodom” Evanđelja u jezik razumljiv upravo predadolescentu.

– Što je i naravno, iz širokog i složenog sadržaja Evanđelja razvit će se one točke koje sačinjavaju *stožernu* strukturu i koje stvarno rezultiraju najznačajnije za predadolescente.

– Trajni dijalog s životom predadolescenta može se povremeno proširiti na izričito *tematsko promatranje pojedinih vidova rasta*. Kao što je na početku polazište ovog *nacrta* bilo pitanje smisla što ga predadolescent može otkriti i razvijati, promatrajući sebe i oko sebe, tako se ovaj drugi moment produbljenja kršćanstva može započeti razmišljanjem o *društvenosti*: kao konkretno iskustvo na razini obitelji i grupe, kao perspektiva i prvo uključenje u društvo. Ljudski život ima pozitivne vidove i granice, postavlja i on pitanje smisla, pobuđuje spasenje.

– Na ovoj liniji očekivanja sa strane čovjeka ucjepljuje se *ponuda Crkve*. Kao odgovor na težnju za konkretnim, tipičnu za predadolescente, Crkvu treba prikazati prije svega u njenim aspektima *vidljivosti*: Crkva sastavljena od osoba i struktura, koja se zamjećuje po onom što jest i što čini (evangelizacija – kateheza, liturgija, služenje – zauzetost za oslobođenje – spasenje čovjeka).

– Ova vidljiva dimenzija Crkve upućuje na *nevidljivu*: otajstvo njezina početka i duboke stvarnosti. Moguće je ovdje ukratko preletjeti povijest starog naroda Božjega, koja je kao anticipacija i priprava novog naroda Božjeg (pažnja će naravno biti usmjerena na Izlazak kao temeljni moment).

– Slijedi razmišljanje o *osnivanju Crkve* sa strane Kristove i o prvoj i paradigmatičnoj

stvarnosti Crkve konstituirane u Djelima apostolskim.

– I ovdje se pristup biblijskim tekstovima treba ostvariti u ozračju stalnog *dijaloga s iskustvom* i životom predadolescenta u otkrivanju istinskog identiteta Crkve i njoj autentične pripadnosti.

– Sve zrelije poznavanje *zajedničarske dimenzije* vjere dopušta predadolescentu da čitav govor o kršćanstvu smjesti u crkveno područje.

U Crkvi, sakramentu Krista, nalaze se i *žive sakramenti*; u Crkvi i u povezanosti s njom razvija se također moralna angažiranost.

– U obradi sakramenata posebno mjesto trebaju imati *euharistija* i *pomirenje*, ne samo zbog njihove objektivne važnosti već i zbog posebne prisutnosti u konkretnom iskustvu predadolescenta. Prvenstveno po njima realizira se njihova pripadnost Crkvi.

– Naravno, *krštenje* i *potvrda* predstavljaju se kao dva sakramenta kršćanske inicijacije, koji se trebaju trajno „obnavljati” u svom duhu, svojim darovima i obvezama.

– *Red* i *ženidba* promatraju se prije svega pod vidom njihove crkvene funkcionalnosti i perspektive za predadolescente.

– Refleksija o moralnoj dimenziji kršćanskog života promatra se kroz *kristolosku prizmu* kao izraz crkvenosti. Na liniji starozavjetne proročke tradicije te poruke govora na Gori i dvostruke zapovijedi ljubavi, može se postupno artikulirati prema shemi Deset zapovijedi odnos prema Bogu i odnos prema drugom.

– U čitavom moralnom problemu *dominantno mjesto* ne pripada dužnosti niti zakonu, već *ljubavi* i *služenju*. Moralni život jest očitovanje kršćanstva kao ostvarenje u djelima prvog identiteta sinova Božjih u Kristu uskrsnom.

– *Moralna angažiranost* prenosi se s vlastitog unutarnjeg života na međusobne odnose, na društvenopolitičko djelovanje. Na svakoj je razini kršćansko svjedočenje i doprinos izgradnji Božjeg kraljevstva. U tom je svjetlu promatrana i povijest Crkve, što se odvija u vremenu i projicira izvan vremena.

– I na kraju, ne samo po personalnom već po komunitarno-socijalnom ključu, obradit će se *eshatološka problematika*.

3. NACRT ZA ADOLESCENTE I MLADE

I ovaj dio našeg izlaganja o nacrtu predlaže u biti dvije vrste uputa: prve izražavaju najznačajnije instance kateheze adolescentima i mladima, druge nude organski slijed tema za ovu katehezu.

3.1. NOVI NAVJEŠTAJ KRŠĆANSKE PORUKE ADOLESCENTIMA I MLADIMA

Adolescenti i mladi imaju potrebu za prvim jasnim navještajem; trebaju dakle biti evanglizirani (ili reevanglizirani). Treba im (ponovno) predložiti središnji sadržaj kršćanstva (velike teme vjere, temeljne linije kršćanske poruke).

Ovo metodološko usmjerenje „preutemeljenja” kršćanskog izbora i crkvene pripadnosti danas je vrlo zastupljeno, opravdano i plodno zbog motiva bilo psiholoških bilo društveno-kulturnih.

– U adolescenciji započinje „autonomni”, „personalizirani”⁴ proces restrukturacije *suočavanja sa stvarnošću i pogleda na svijet. To se događa na svim razinama i na svim područjima, uključivši naravno i religiozno: religiozna kriza u adolescenciji može se shvatiti i kao „kriza rasta”*.⁵

Otuda potreba za ponovnim osobno motiviranim prihvaćanjem vjerske problematike, to jest na novoj razini s obzirom na prethodnu formaciju, da bi se došlo do prikladne sistematizacije.

Ove „religiozne poteškoće” tipične za adolescenciju i mladost, danas su vrlo raširene i pojačane kod sve većeg broja adolescenata i mladih zbog posebne društveno-kulturne situacije u kojoj živimo. Ona je obilježena brojnim i ukorijenjenim predrasudama koje tvore poznato ozračje nereligioznosti, nevjere, društvene beznačajnosti religiozne stvarnosti. U tom smislu važno je uočiti djelovanje sredstava društvenog priopćavanja i mentaliteta koje ono proizvodi u svojim korisnicima.

I zbog toga se čini nužno kod adolescenata i mladih *utemeljenje* povijesnog, egzistencijalnog, društvenog i osobnog značenja religioznog iskustva i još određenije kršćanske stvarnosti

bilo u svojoj dimenziji vjere u Krista, bilo u pripadnosti Crkvi.

Može se reći da adolescenti i mladi tvore ljudski prostor na kojem se odvija važna „bitka” za vjeru ili nevjeru, religioznost ili nereligioznost našeg vremena.

3.2. OVAJ “NOVI” NAVJEŠTAJ KRŠĆANSKE PORUKE NALAZI U ADOLESCENTIMA I MLADIMA POSEBNE POTEŠKOĆE

Ove poteškoće proizlaze naravno iz dvije vrste već navedenih motiva: psiholoških i društveno-političkih.

„Novi” navještaj teži da iskristalizira glavne linije kršćanske poruke i potpomaže osobno opredjeljenje vjere. Takav pristup kršćanskoj stvarnosti nosi u sebi sposobnost sistematiziranja i odlučivanja koje je posebno kod adolescenata u početnom stadiju. To čini sustavni navještaj napornim, iako je nužan u ovoj dobi s metodološkim posljedicama koje ćemo kasnije vidjeti.

Treba imati na umu *interferencije emotivne sfere*, tipične za ovu dob (nestabilnost, promjena interesa, nestalnost...). One narušavaju jedan (objektivan) umjeren hod, koji traži zalaganje i stalnost u poslu.

Živimo u ozračju prenaplašenog individualizma, subjektivizma, relativizma, koji zaodijeva svaki govor o vrednotama (uključivši, naravno, i religiozne); svjedoci smo sve odlučnije *privatizacije religioznog iskustva* i pretjeranosti osobne kreativnosti. Adolescenti i mladi uronjeni su u to ozračje i duboko su uvjetovani. Sve to ima teške posljedice po katehezu i još više po pastoral i kršćanski inspiriran odgoj.

Posebno treba naglasiti koliko je teško adolescentima i mladima prihvatiti *objektivno* čitanje Evanđelja ne samo osobno ili u maloj homogenoj grupi već i u široj crkvenoj zajednici

⁴ Vrijedno bi ovdje bilo spomenuti „epigenetičku tablicu razvojnih faza E. ERIKSONA, (npr. u H. W. MAIER, *L'eta infantile*, Milano, 1978, 5. izd. str. 81 i 92).

⁵ Vrstan dokument religioznosti mladih pod tim vidom jesu rezultati najnovijeg istraživanja G.C. MILANESI, *Oggi credono così*, Roma, 1981.

dnici. Teško im je uvidjeti i prihvatiti „nabijenošću” kršćanske poruke onako kako izbija istovremeno iz biblijskog teksta kao izraza kršćanskog iskustva prvih zajednica, iz crkvene tradicije razvijene teološkim i duhovnim razmišljanjem te učiteljstvom u vidu povijesnog dozrijevanja i suvremenog usklađenja među Crkvama upravljanim papom, sinodama i biskupima. Drugim riječima, njihova se poteškoća sastoji u prihvaćanju specifične strukture kršćanstva, to jest prihvaćanje vjerom Isusa Krista kao „darovane” stvarnosti (a ne kao jednostavni religiozni proizvod čovjeka – onostranost objave!) i kao stvarnosti „posredovane” Crkvom (s njezinim temeljnim spisima, povijesnom tradicijom, aktualnim iskustvom strukturirane zajednice). Znamo dobro da povijesni i zajedničarski karakter kršćanstva isključuje religioznu kreaciju (to jest započinjanje religioznog govora uvijek od početka za svaku epohu i svaku generaciju), zahtijevajući naprotiv priključak ili bitno ukorjenjenje u povijesnim događajima (dijakronička dimenzija); ujedno isključuje religiozni individualizam, osobni ili grupni, ako zahtijeva dijalog među grupama, zajednicama, crkvama (sinkronička dimenzija), promovirajući tako ispravan pristup kršćanskoj poruci.

Sve to, kao što je i prirodno, muči adolescenti i mlade, posebno današnje. To je ključ kateheze i najveća poteškoća što je treba nadvladati. Njezina prvotna zadaća jest, dakle, pomoći adolescentima i mladima da shvate Isusu osobnu i povijesnu stvarnost, evanđeosku poruku, kršćansku zajednicu, povijest kršćanstva, dijalog među današnjim crkvama, ne kao granicu njihovoj fantaziji ili religioznoj kreativnosti, već kao bit kršćanske vjere, njezin predmet, sadržaj izražen otajstvima ili sakramentima.

3.3. „NOVI” NAVJEŠTAJ TREBA BITI JEZGROVIT I ORGANIČAN

Nužna evangelizacija (ili reevangelizacija) adolescenata i mladih, čini se, obilježena je jezgrovitosti i organskošću. Treba se zauzeti da izričito, a u isto vrijeme sintetički i upečatljivo, predoči temeljne sadržaje kršćanske poruke (kerigma), ostavljajući po strani, barem na početku, posebne teme makar same po sebi

ne bile nevažne. Motivi koji opravdavaju ovaj izbor jesu:

3.3.1. Teološka potreba

Kao što je već rečeno, napredovanje u pripočavanju i izricanju kršćanske poruke od najvažnijeg prema manje važnom, od najsigurnijeg prema manje sigurnom, od najbitnijeg (bez kojeg se nemože!) prema manje bitnom ne samo da je opravdano nego je i nužno, zbog hijerarhičnosti istina vjere i njihove organske povezanosti sa središnjom jezgrom od koje sve zavisi.

3.3.2. Metodološko-didaktička potreba

Razjašnjenje bitnih točaka strukture kršćanstva omogućuje adolescentima i mladima da konstruiraju (ili rekonstruiraju) cjelovitu sliku, dosljednu i obrazloženu, solidan okvir unutar kojeg će im biti lako logički unijeti slijedeća produbljenja i obogaćenja. Naprotiv, svraćanje pozornosti na pojedinačnosti kršćanske poruke moglo bi ih rastresti. Osim toga, tu je i opasnost da ostanu zapleteni u niz religioznih sadržaja iz djetinjstva, koji su neprikladni za novu dob i katkad pogrešnom katehezom objektivno deformirani. Treba naglasiti da u slučaju teškog rascjepa s prethodno primljenom katehezom ponavljanje „od početka” postaje još (neizbježnije) nužnije: treba „okrenuti list” te potpuno rekonstruirati kršćanski navještaj bez ikakvih pretpostavljanja.

3.3.3. Povijesno-genetička potreba

Kršćanska poruka življena danas u Crkvi plod je jednog dugog hoda u dozrijevanju, hoda koji adolescenti i mladi trebaju na neki način poznavati, da bi (po)ovjerali temeljnu vjernost Crkve Kristovom pozivu. Nužno je stoga povijesno preutemeljenje kršćanske vjere što obvezuje na proučavanje izvora poruke: novost, originalnost, naravnost, linearnost, vjerodostojnost početka (doista, samo je tako moguće uočiti osnovanost i domet susljednih razvoja, bez apriornog prihvaćanja ili odbijanja nadošle evolucije).

3.4. SADRŽAJ „NOVOG“ NAVJEŠTANJA ADOLESCENTIMA I MLADIMA

Kao što se vidi, srž problema kojima se bavimo jest u tome da se adolescentima i mladima ponudi *sinteza kršćanstva*, prikladna njihovim psihološkim i društveno-kulturnim potrebama, te da stoga bude za njih značajna (osim što je vjerna kršćanskoj poruci).

Ako se slažemo s onim što je rečeno na početku, nema poteškoće prihvatiti tvrdnju da se kršćanska poruka adolescentima i mladima razlikuje ne samo kvantitativno nego i kvalitativno od ponude odraslima.

Ovdje se pretpostavke mogu množiti: iznijet ćemo jednu o kojoj se može diskutirati (znači popraviti je, upotpuniti, bolje izraziti ili pak... odbaciti).

3.5. NAČINI „NOVOG“ NAVJEŠTANJA ADOLESCENTIMA I MLADIMA

U posljednjih petnaest godina (u pokoncilskom razdoblju) nikli su razni pokušaji, istini za volju ne s velikim uspjehom: od naglašene (često jednostavne, pretjerane) pažnje posvećene životnoj dimenziji kateheze (usporedi metodologije povezane više ili manje s revizijom života) pribjegli se zatim isticanju „političke“ dimenzije (do iscrpljenosti u sociološkim razmatranjima o problemima čovjeka); sada sve više dobiva na snazi pokušaj prezentiranja „kršćanskog specifikuma“.

Ali upravo u ovoj zadnjoj točki konkretne metodološke indikacije (i odgovarajuća iskustva) postaju nesigurne i raspršuju se. Doista, točan studij Biblije, bilo kao opći uvod u nju i cjelokupno predstavljanje njezinog sadržaja, bilo kao sustavno i susljedno čitanje određene biblijske knjige (npr. Evanđelja) predstavlja posebno za adolescente značajne teškoće i normalno ne postiže briljantne rezultate. S druge strane, ponuda doktrinalne sinteze (pa makar bila moderna, doista osjetljiva za interese i težnje našeg vremena) nailazi na zapreku, kako se već gore spomenulo, relativne psihološke nezrelosti adolescenata i dobrim dijelom mladih.

To što je ovdje rečeno ne isključuje, naravno, studije

no, ozbiljnu i sustavnu pažnju u katehezi adolescenata i mladih posvećenu biblijskoj i doktrinalnoj dimenziji, koje se može i treba konkretno ostvariti u pristupu biblijskim tekstovima i doktrinalnim izričajima vjere; želi se samo upoznati da ovo dvostruko suočavanje nije po sebi prikladno i dovoljno za katehezu koja bi doista htjela zasjeći u život adolescenata i mladih.

Uz ove pretpostavke, jasno je kako bi bilo preuzetno s moje strane predložiti neko sigurno, dobro određeno, potpuno rješenje ovog problema. Držim, međutim, da je moguće i nužno naznačiti koje vjerodostojno metodološko usmjerenje.

– Da bi kršćanski navještaj adolescentima i mladima bio izrečen na prikladan način, treba *koristiti* njima *shvatljive i duhom srodne kategorije*, izbjegavajući zamorno ponavljanje biblijski ili doktrinalnih formula. S obzirom na formulaciju vjere za adolescente i mlade moramo reći da smo katehetski još na počecima jednog puta i da ostaju snažne dvije oprečne težnje: jedna je materijalna vjernost biblijskim, liturgijskim, teološkim formulama, koja međutim ne zahvaća naslovnike; druga je antropološka preokupacija nesposobna sa svoje strane autentično interpretirati (bez reduciranja i pojednostavljenja) sadržaje vjere. Uz to se često zaboravlja da jedna formula više-manje kratka postaje razumljiva i osmišljena tek na kraju jednog dugog procesa razmišljanja o kršćanskoj poruci.

– Biblijskost, bogoslovnost i samo crkvenost – *bitni momenti* u svakom katehetskom govoru – posebno s adolescentima ne trebaju na početku biti izričiti, dosta da su *uključni*; trebaju biti srž, ali bez korištenja verbalnog omota: pothvat nimalo lak, put koji gotovo u potpunosti treba otkriti i koji traži važan doprinos kreativnosti (sa strane) pastoralnih radnika kao i grupe. Otuda potreba teoretske i praktične pripreme (na teološkoj, psihološkoj, sociološkoj razini i ujedno na stupnju autentičnog i zrelog kršćanskog iskustva) za sve pastoralne radnike. Ovaj problem katehetske prakse dira u srce gorućeg pitanja antropologije i kateheze „ljudskog iskustva i kršćanskog navještanja”,⁶ koje je otvoreno polje današnje i sutrašnje kateheze.

– Mislim da prikladan katehetski govor za adolescente i mlade treba slijediti prije svega ovu putanju: razviti *dijalog* između duboko *ljudskog i religioznog iskustva Isusa Krista s ljudskim i religioznim iskustvom* (barem kao težnja) adolescenta i još šire *čovjeka*.

I doista, na razini temeljnih problema (smisla) moguć je i istaknut susret Isusa Krista s adolescentom. Tako evanđelje doista postaje odgovor na bitna pitanja života i poticaj za sve bogatija i sve zanosnija ljudska i religiozna iskustva.

No taj način biva nadvladan: *vitalizam* (svođenje kršćanstva na analizu i rješenje vlastitih neposrednih problema), *sociologizam* (kršćanstvo kao jednostavno društveno-političko angažiranje), *religiozni običaj* (kršćanstvo kao predmet za sebe, odvojen od života i povijesti). Potreba da se u katehezi adolescentima i mladima nadvlada epizodičnost ili fragmentarnost (nepotpunost), da bi se ostvarila određena sustavna sinteza kršćanstva, nalazi odgovor u zauzetosti da se sagledaju sva relevantna ljudska i religiozna iskustva i da se iskristalizira jasan odnos među njima. Možda se može prigovoriti da to treba postići sa svima, a ne samo s adolescentima i mladima; odgovor je da se za njih treba ostvariti na osobit način, preko posebnih naglasaka koji bi trebali voditi računa o specifičnim osjetljivostima ove dobi.

3.6. ORGANSKI SLIJED TEMA ZA KATEHEZU ADOLESCENATA I MLADIH

Znamo da je početak adolescencije obilježen psihološki fluidnom situacijom prijelaza (emotivna nestabilnost, još nepotpuno dominiranje intelektualnim instrumentima, muka oko uključenja u društvo, religiozna i moralna kriza, maksimalizam...) Stoga se čini zgodnim započeti nacrt prepoznavanja kršćanstva od refleksije o vlastitom iskustvu neugodnosti i zbunjenosti, od traženja jasnoće i unutarne stabilnosti, težnje za odgovarajućim društvenim priznanjem. Polazna točka može biti dakle ozbiljno razmišljanje o *životnom planu* adolescenta, o onom što tvori njihovo osobno iskustvo (i iskustvo njihovih vršnjaka), zahvaćajući pozitivne i negativne vidove:

- *utjecaj ambijenta* (roditelji, odrasli, grupa, škola, radno mjesto, sredstva javnog priopćavanja...) na njihove stavove i ponašanja;

- dubok utjecaj najpoznatijih *kulturnih usmjerenja i tokova* (*marksizam, liberalizam, radikalizam*);

- potreba svakog mladog čovjeka da izgradi *originalni plan života* nenametnut izvana;

- postojanje zanimljivih i valjanih elemenata za jedan novi životni plan u *alternativnim pokretima* našeg vremena kvalificiranim kao humanitarni (radnički pokret, afirmacija žene);

- prisutnost kršćana u takvim pokretima humaniziranja (prihvatanje najautentičnijih i najznačajnijih dostignuća, kritika granica i zastranjenja, originalni doprinosi kršćanske poruke i iskustva);

- Potreba religioznog govora, *otvorenog transcendenciji, Apsolutu, da bi se moglo odgovoriti na ispravan i konačan način na velika pitanja o smislu života i da bi se moglo dati potpunu, zadnju, sigurnost vlastitom životnom planu* (pitanja koja nastaju iz graničnog iskustva i iskustva punine);

- mogućnost da se nađe puni i *definitivni odgovor u Isusu Kristu*, pravom planu života, s kojim treba suočiti vlastiti plan, ili bolje, na kojem se treba nadahnuti da bi se izradio i ostvario vlastiti plan života (držeci na umu posebno tri temeljne linije razvoja ljudske osobe: afektivnu, profesionalnu i društveno-političku).

Postizavanjem veće emotivne stabilnosti, dozrijevanjem intelektualnih sposobnosti i zanimanjem za stvarne probleme postaje moguć i nužan sustavniji pristup sadržaju kršćanstva. Može se tako poduzeti hod opredjeljenjem za kršćanski *plan života*, koji je konačno plan Isusa Krista (obaveza za sve da se suoče s njim; mogućnost prihvatanja ili odbijanja, koje međutim postaje razumsko samo nakon produbljenog ispitivanja samog plana).

Napor oko motiviranja kršćanskog plana polazi radikalno od *utemeljitelja* kršćanstva,

⁶ Izvanrednu obradu ovog problema, u skladnom rasporedu građe i znanstvenoj dosljednosti, može čitalac pronaći i njome se okoristiti u knjizi J. GEVAERT, *Ljudsko iskustvo i kateheza*, Zagreb, KSC, 1980.

Isusa Krista (povijesno-zemljopisni podaci što se odnose na nj, vjerodostojnost, formacija i način pristupa glavnim dokumentima o njemu, evanđelja). Kasniji bogati razvoj bazira se na sadržajima Evanđelja s egzegetskim i hermeneutičkim tokom (to jest povijesno-kritičkim i ujedno posadašnjem s obzirom na iskustvo mladih i kulturu našeg vremena).

Odredivši *bitne crte kršćanstva* na temelju Evanđelja postavlja se s posebnom snagom i nužnošću problem prihvaćanja vjerom Isusa Krista i otvorenog suočenja s crkvenošću.

Proučavajući dosta temeljito *crkvenu stvarnost* u koju se ucjepljuje kršćanski život (rođen iz vjere u Isusa Krista), nužno je prije svega motivirati bitno zajedničarski karakter kršćanstva, da bi se zatim pristupilo detaljnoj analizi dubljeg identiteta Crkve kao otajstva i strukture kao institucije.

Crkva treba biti predstavljena u prvom redu kao *zajednica sazvana Božjom riječju* koja, u vjeri, živi ovu riječ i naviješta je svijetu. U ovom je momentu moguće i obično potrebno proširiti poznavanje pojma Božje riječi, Biblije kao pisane Božje riječi (narav, oblikovanje i opća struktura Biblije; Biblija i povijest spasenja; crkvena upotreba Biblije).

Na drugom mjestu Crkvu treba promatrati u njezinoj *bogoslužnoj dimenziji* (liturgija, osobna i zajednička molitva, slavljenje sakramenata, druga slavlja).

Zatim se proučava strukturalna i ministerijalna dimenzija Crkve i njezina zajedničarska stvarnost.

Onda se prelazi na razmatranje o *moralnom životu* (shvaćenom prije svega kao zauzetost u služenju), dotičući njegove glavne problematike: od međusobnih odnosa (afektivnost, seksualnost, ženidba, obitelj) do onih širih društvenih (društveno-politička angažiranost), pa na koncu do smisla i usmjerenja ljudske povijesti (s pogledom na eshatologiju).

Na kraju svega nužna je jedna *opća sinteza kršćanstva*, sposobna obuhvatiti u organsku cjelinu elemente koji su se javili u toku čitavog hoda u religioznom istraživanju tako da se postigne jedno kršćansko *vjerovanje* za današnjeg mladog čovjeka.⁷

⁷ U mnoštvu literature o pastoralnoj katehetskoj problematici navodimo samo neka važnija imena: W. KASPER, *Introduzione alla fede*, Brescia, Queriniana, 1975; K. RAHNER, *Teologia dell' esperienza dello Spirito*, Roma, Paoline, 1978; E. SCHILLE-BEECKX, *Intelligenza della fede: interpretazione e critica*, Roma, Paoline, 1975; G. GROppo, *Lo statuto epistemologico della catechesi*, Udine, 1977; Y. CONGAR, *Un popolo messianico. La Chiesa sacramento di salvezza. Salvezza e liberazioni umane*, Brescia, Queriniana, 1976; F. COUDREAU, *Si puo insegnare la fede? Riflessioni e orientamenti per una pedagogia della fede*, Leumann, LDC, 1978. Uz već navedene J. COLOMBA i J. GEVAERTA spominjemo još samo izvrsnu studiju R. TONELLI, *Un progetto di pastorale giovanile per i giovani d'oggi*, u *Note di pastorale giovanile*, 1979., br. 1., str. 3–22. S njemačkog govornog područja, istakao bih posebno: F. KLOSTERMANN – K. RAHNER – H. SCHILD, *Handbuch der Pastoraltheologie*, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 1972, 5 svezaka.